

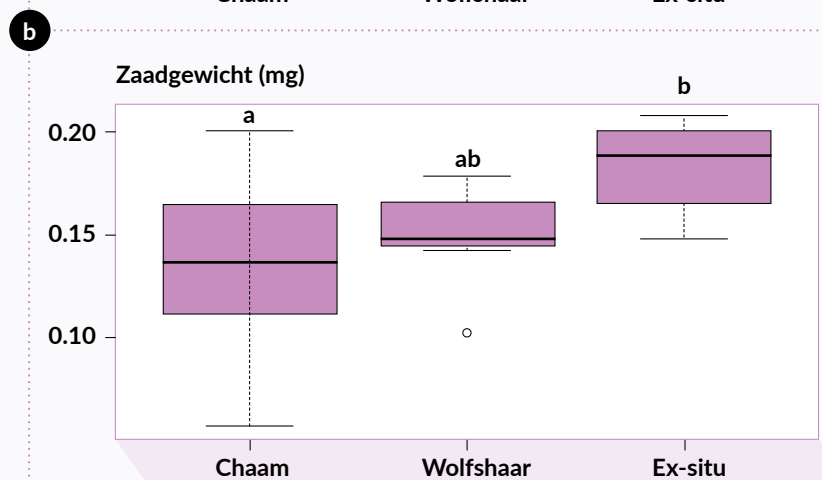
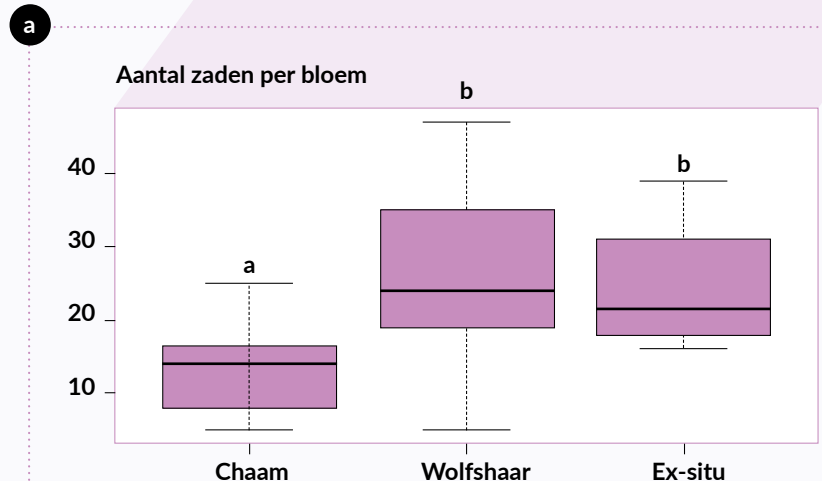
Werken aan herstel van de Witte rapunzel

Witte rapunzel (*Phyteuma spicatum*) is met haar roomwitte bloemen in het voorjaar een opvallende verschijning op de bosbodem. Het is een langlevende plant met beperkte verspreidingsmogelijkheden. Kiemkrachtig zaad wordt alleen gevormd als er hommels aanwezig zijn voor de bestuiving en de planten daarnaast genetisch genoeg van elkaar verschillen. En dat blijkt de achilleshiel van deze bedreigde bosplant.

Sascha van der Meer (FLORON)

Witte rapunzel is altijd een zeer zeldzame soort geweest. De afgelopen decennia is ze bovendien sterk achteruit gegaan (Sparrus e.a., 2014). Alleen in Noord-Brabant komen nog oorspronkelijke groeiplaatsen voor. Deze liggen in beekbegeleidend loofbos (Ulvenhoutse Voorbos en Chaamse bekengebied) ten zuiden van Breda. Ze groeit hier langs beken, bospaden of bosranden: op plekken waar net iets meer licht op de bodem valt. De achteruitgang is het gevolg van verlies van leefgebied en degradatie van de standplaats. Zo zijn de bossen donkerder geworden na het staken van hakhoutbeheer en zijn de groeiplaatsen verzuurd en verrijgd door vermisting en verdroging. Ook zijn er problemen met de voortplanting omdat groeiplaatsen kleiner zijn geworden en geïsoleerd zijn geraakt. De groeiplaatsen van Witte rapunzel in het Ulvenhoutse Voorbos worden al jaren gemonitord, maar lange tijd was er weinig zicht op de situatie in het Chaamse bekengebied. In 2022 is een project gestart waarin onder andere de populatievitaliteit van de hier nog resterende groeiplaatsen in kaart is gebracht (Meer, van der e.a., 2021).

Foto: Sascha van der Meer.

1 Verschillen in (a) aantal zaden per bloem en (b) gemiddeld zaadgewicht tussen planten uit het Chaamse bekengebied, de versterkte populatie op landgoed Wolfslaar en de ex-situ kweekpopulatie van Witte rapunzel.

Witte rapunzel.

Foto: Ed Stikvoort, Saxifraga.

In 1987 stonden er naar schatting nog 1.000 planten in het Chaamse bekengebied (Cools, 2008). In 2022 waren dit er nog maar 223, met in totaal 360 bloeiwijzen. Vaak stonden planten in groepjes bij elkaar langs de beek, met soms een flinke afstand tussen de groeiplaatsen. Voor de uitwisseling van stuifmeel is Witte rapunzel afhankelijk van hommels. De effectieve vliegafstand van hommels is 100 tot 250 meter. Wanneer wordt gerekend met deze vliegafstanden dan gaat het momenteel om drie tot negen van elkaar geïsoleerde deelpopulaties. Daarnaast bleken de planten in het Chaamse bekengebied significant minder zaden per bloem te produceren dan planten in een al versterkte populatie op landgoed Wolfslaar bij Breda en planten in een ex-situ kweekpopulatie 1a.

Ook bleken de zaden van planten uit het Chaamse bekengebied significant lichter te zijn dan zaden uit de ex-situ kweekpopulatie 1b.

De slechtere zaadzetting duidt op verminderde vitaliteit van de nog resterende populaties.

Binnen het project beogen we geïsoleerd geraakte groeiplaatsen van Witte rapunzel in het Chaamse bekengebied weer met elkaar in verbinding te brengen en bestaande groeiplaatsen te versterken, zodat de populatievitaliteit weer toeneemt en deze iconische soort van beekbegeleidend loofbos behouden blijft.

Dit project wordt, met financiële steun van Provincie Noord-Brabant, uitgevoerd in samenwerking met Wageningen University & Research, Bosgroep-Zuid, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Gemeente Breda en Waterschap Brabantse Delta.

